

415.

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

U s t a w a

z dnia 27 kwietnia 1923 r.

o Trybunale Stanu.**I. Odpowiedzialność ministrów.**

Art. 1. Minister odpowiada konstytucyjnie przed Trybunałem Stanu za działania i zaniechania, wynikłe z winy umyślnej lub nieumyślnej, któremi w zakresie swojego urzędowania, lub też w zakresie ogólnego kierunku działalności i polityki Rządu, naruszył Konstytucję Rzeczypospolitej lub inną ustawę, naraził Państwo na niebezpieczeństwo, lub interesom Państwa oczywistą i znaczną wyrządził szkodę.

Na tych samych zasadach minister odpowiada za działania i zaniechania Prezydenta Rzeczypospolitej, albo zastępującego go Marszałka Sejmu, a nadto we właściwym sobie zakresie urzędowania za działania i zaniechania podległych organów, a w zakresie ogólnego kierunku działalności i polityki Rządu także za działania i zaniechania Rady Ministrów oraz innych ministrów, jeśli owych działań lub zaniechań stał się bezpośrednio winny, lub dopuścił do nich z winy umyślnej lub nieumyślnej.

Art. 2. Odpowiedzialność konstytucyjna nie łączy odpowiedzialności przed władzami właściwymi za przestępstwa z ustaw karnych zarówno związane, jak i niezwiązane ze sprawowaniem urzędu.

Jednak za przestępstwa z ustaw karnych, związane ze sprawowaniem urzędu, Sejm może pociągnąć ministra do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. W tym wypadku należy sprawę, jeśli się toczy przed inną władzą, przekazać Trybunałowi Stanu.

Art. 3. Odpowiedzialność ministrów za szkodę, wyrządzoną przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby, tudzież solidarną odpowiedzialność Państwa za tę szkodę określają osobne przepisy.

Art. 4. Prawo pociągnięcia ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu przysługuje wyłącznie Sejmowi.

Art. 5. Wniosek o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu powinien

zawierać dokładne określenie zarzutu i być podpisany przynajmniej przez 100 posłów.

Marszałek stawia wniosek w ciągu dni 8 od jego zgłoszenia na porządku dziennym obrad sejmowych.

Rozprawa ogranicza się do pytania, czy Sejm przechodzi nad wnioskiem do porządku dziennego, czy też przekazuje go komisji do rozpatrzenia.

Art. 6. Komisja składa Sejmowi wniosek bądź o powzięcie uchwały, stawiającej ministra w stan oskarżenia, bądź o odrzucenie wniosku, wymienionego w art. 5.

Komisja powinna dać ministrowi możliwość udzielenia wyjaśnień bądź ustnie, bądź na piśmie; nadto może przesłuchiwać świadków i znawców tudzież badać dokumenty, dotyczące sprawy.

Art. 7. Marszałek stawia wniosek komisji na porządek obrad sejmowych w ciągu dni 8 od jego złożenia.

Nad wnioskiem komisji odbędzie się rozprawa w Sejmie, w czasie której wolno ministrowi składać ustne wyjaśnienia, choćby już urzędu nie piastował.

Uchwała, stawiająca ministra w stan oskarżenia, musi być powzięta w obecności conajmniej połowy ustawowej liczby posłów większością $\frac{2}{3}$ oddanych głosów.

Równocześnie Sejm wybiera zwykłą większością głosów trzech posłów celem popierania oskarżenia przed Trybunałem Stanu; posłowie ci mają, zarówno łącznie, jak każdy z osobna, prawa członków urzędu prokuratorskiego w sądach karnych, lecz bez możliwości odstąpienia od oskarżenia.

Art. 8. Okoliczność, że minister nie piastuje już urzędu, nie stoi na przeszkodzie oskarżeniu.

Ściganie ministra przed Trybunałem Stanu jest dopuszczalne jedynie wówczas, jeśli wniosek (art. 5) zgłoszono w Sejmie nie później, niż w przeciągu sześciu lat, licząc od dnia popełnienia czynu.

Jeśli jednak czyn zarzucony ministrowi, stał się wiadomy z zamknięcia rachunków państwowych, wniosek o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu można zgłosić aż do końca kadencji sejmowej, na której badano zamknięcie rachunkowe, choćby termin sześcioletni od dnia popełnienia czynu upłynął.

Art. 9. Zgłoszenie wniosku o pociągnięcie ministra do odpowiedzialności (art. 5) przerywa bieg przedawnienia, o ile wniosek nie będzie odrzucony.

Art. 10. Uchwałę Sejmu, stawiającą w stan oskarżenia, Marszałek podaje do wiadomości Prezydenta Rzeczypospolitej, Senatu, Rady Ministrów, Przewodniczącego Trybunału Stanu, tudzież oskarżonego ministra, który wskutek tej uchwały ulega zawieszaniu w urzędowaniu.

Art. 11. Trybunał Stanu ma siedzibę w Warszawie i składa się z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz 12 członków, których wybierają z poza swego grona: 8 — Sejm i 4 — Senat.

Na członków Trybunału Stanu mogą być wybrani obywatele polscy, nie piastujący żadnego urzędu państwowego, oraz używający pełni praw obywatelskich, o ile ukończyli lat 40 przed dniem wyboru; przynajmniej połowa wybieranych przez Sejm i Senat członków Trybunału ma posiadać ukończone wyższe studia prawnicze.

Wyboru członków Trybunału Stanu dokonywają Sejm i Senat natychmiast po ukonstytuowaniu się na cały okres kadencji sejmowej w sposób, ustalony dla wyboru komisji.

Członkowie Trybunału Stanu składają przepisana dla sędziów przysięgę na pierwszym posiedzeniu, w którym biorą udział.

Gdyby w czasie trwania kadencji sejmowej członek Trybunału Stanu zmarł, zrzekł się urzędu lub utracił przepisane warunki wybieralności do Trybunału Stanu, Przewodniczący winien o tem zawiadomić Sejm, względnie Senat, celem dokonania uzupełniającego wyboru.

Sekretarza i potrzebną dla Trybunału pomoc kancelaryjną wyznacza pierwszy Prezes Sądu Najwyższego z pośród urzędników tegoż Sądu.

Art. 12. Trybunał Stanu jest w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisły i podlega tylko ustawom.

Orzeczenia Trybunału Stanu nie mogą być zmienione ani przez władzę ustawodawczą, ani przez władzę wykonawczą.

W zakresie badania ważności ustaw i rozporządzeń Trybunałowi Stanu przysługują te same prawa, co sądom powszechnym.

Art. 13. Od dnia postawienia ministra w stan oskarżenia do dnia wydania wyroku członkowie Trybunału Stanu nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karnej, ani pozbawieni wolności bez uprzedniej zgody Trybunału Stanu, jeżeli nie są schwytani na gorącym uczynku, lecz i w tym wypadku może Trybunał Stanu lub jego przewodniczący zażądać niezwłocznie uwolnienia aresztowanego.

Postanowienia zapadają w składzie, przewidzianym dla rozprawy głównej (art. 18 ust. 1) bez udziału interesowanego.

Art. 14. Członkowie Trybunału Stanu sprawują swój urząd honorowo.

W razie sprawowania czynności urzędowych poza miejscem zamieszkania, Skarb zwraca członkom Trybunału Stanu koszty podróży i wypłaca diety dzienne według norm dla urzędników II stopnia służbowego.

Art. 15. Trybunał Stanu stosuje odpowiednio przepisy ustawy o postępowaniu karnem, obowiązującej sądy karne powszechne, o ile ustawa niniejsza inaczej nie postanawia.

Władze i urzędy są obowiązane udzielić Trybunałowi Stanu wszelkiej pomocy, zwłaszcza przedłożyć na żądanie wszelkie akty i dokumenty.

W postępowaniu przed Trybunałem Stanu urzędnicy są zwolnieni od obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej.

Art. 16. Trybunał Stanu w porozumieniu z Sądem Najwyższym porucza jednemu z członków tego Sądu przeprowadzenia śledztwa wstępnego.

W śledztwie wstępnym stosuje się art. 15 tej ustawy.

Przeglądanie przez oskarżonego lub jego obrońcę aktów śledztwa i branie z nich odpisów przed zamknięciem śledztwa wstępnego zależy od postanowienia sędziego, prowadzącego śledztwo.

Art. 17. Uchwała Sejmu, stawiająca Ministra w stan oskarżenia (art. 7), zastępuje akt oskarżenia.

Trybunał Stanu nie może odmówić wyznaczenia, rozprawy głównej i rozpoznaje sprawę jedynie w granicach uchwały sejmowej.

Art. 18. W skład Trybunału Stanu podczas rozprawy głównej wchodzi wszyscy nie wyłączeni członkowie. Nieprzerwana obecność przynajmniej siedmiu członków łącznie z Przewodniczącym jest konieczna do wydania wyroku.

Poza rozprawą główną Trybunał Stanu orzeka w składzie 3 członków łącznie z Przewodniczącym.

W razie wyłączenia Przewodniczącego lub wogóle niemożności sprawowania przezeń przewodnictwa, obejmuje je najstarszy z kolei prezes Sądu Najwyższego.

Art. 19. Trybunał Stanu sam decyduje o swojej właściwości.

Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

Jawność rozprawy głównej może być wykluczona jedynie w wypadkach, w których zagrażałaby bezpieczeństwu Państwa.

Dla uznania oskarżonego za winnego konieczną jest większość dwóch trzecich głosów członków Trybunału, nieprzerwanie obecnych na rozprawie.

Art. 20. Kary za czyny, przewidziane w art. 1, są następujące:

a) pozbawienie czasowe lub stałe biernego, albo czynnego i biernego, prawa wyborczego do ciał i instytucji publicznych, z czem łączy się utrata piastowanych mandatów;

b) pozbawienie czasowe lub stałe prawa piastowania urzędów publicznych, z czem łączy się przeniesienie na emeryturę, tudzież w miarę uznania Trybunału zmniejszenie uposażenia emerytalnego najwyżej do połowy;

c) wydalenie ze służby państwowej z utratą praw, wynikających z tej służby.

Kary powyższe mogą być wymierzane łącznie.

Art. 21. Trybunał Stanu, uwzględniając okoliczności czynu, może poprzestać na uznaniu oskarżonego za winnego bez wymierzenia kary.

Art. 22. W razie pociągnięcia do odpowiedzialności za przestępstwa z ustaw karnych, popełnione w związku ze sprawowaniem urzędu (art. 2 ust. 2), Trybunał Stanu wymierza za te przestępstwa kary, przewidziane w ustawach karnych.

Może on nadto orzec wszystkie lub niektóre kary, wymienione w art. 20.

Art. 23. Minister, uznany winnym przez Trybunał Stanu, traci urząd ministra z mocy samej ustawy.

Art. 24. Wyrok Trybunału Stanu jest prawomocny z chwilą ogłoszenia.

Kary, wymierzone przez Trybunał Stanu, wykonywują władze, które z mocy przepisów ogólnych są powołane do ich wykonywania.

Art. 25. Gdyby po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed wydaniem wyroku kadencja sejmowa się zakończyła, lub gdyby Sejm został rozwiązany, członkowie Trybunału Stanu, tudzież oskarżyciele przez Sejm wybrani (art. 7 ust. 4) — pełnią swój urząd aż do wydania wyroku.

Pozatem należy sprawę w razie upływu kadencji (art. 64 ustawy konstytucyjnej) przekazać następnemu składowi Trybunału Stanu i w tym wypadku bieg śledztwa wstępnego (art. 16) nie doznaje przerwy. Czynności, nie cierpiące zwłoki, do których załatwienia byłby powołany Trybunał Stanu w składzie trzech członków (art. 18 ust. 2), pełni pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Nowy Sejm wybierze w sposób, wskazany w art. 7 ustęp 4, trzech posłów celem popierania oskarżenia.

Jeśli Sejm wyboru tego nie dokona w ciągu miesiąca po ukonstytuowaniu się, oskarżycieli wyznaczy z pośród posłów Marszałek w porozumieniu z wicemarszałkami. Wyznaczeni w ten sposób oskarżyciele urzędują do chwili, kiedy Sejm dokona wyboru, zgodnie z przepisem art. 7 ustęp 4 tej ustawy.

Art. 26. Przepisy niniejszej ustawy stosują się odpowiednio również do kierowników ministerstw oraz do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli Państwa w zakresie jego działania, przewidzianego ustawą.

II. Odpowiedzialność Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 27. Prezydent Rzeczypospolitej odpowiada przed Trybunałem Stanu za zdradę kraju, naruszenie Konstytucji z winy umyślnej, tudzież za przestępstwa z ustaw karnych, choćby przestępstwa takie nie pozostawały w związku z pełnieniem powierzonego mu urzędu.

Gdy Prezydent już nie piastuje urzędu, odpowiada przed Trybunałem Stanu jedynie za czyny, pozostające w związku ze sprawowaniem urzędu Prezydenta.

Art. 28. Prezydent Rzeczypospolitej może być pociągnięty do odpowiedzialności tylko przez Sejm uchwałą, powziętą większością $\frac{2}{3}$ głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Pozatem przepisy niniejszej ustawy, dotyczące kar i skutków wyroku, tudzież postanowienia, doty-

czące przedawnienia oraz trybu postępowania, stosują się odpowiednio w razie oskarżenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 29. Przepisy art. 27 i 28 ustawy niniejszej stosują się również do Marszałka Sejmu, zastępującego Prezydenta Rzeczypospolitej w wypadkach, przez Konstytucję przewidzianych.

III. Przepisy końcowe.

Art. 30. Aż do wprowadzenia jednolitej ustawy o postępowaniu karnym Trybunał Stanu stosuje odpowiednio przepisy ustawy o postępowaniu karnym, obowiązującej w jego siedzibie.

Art. 31. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 32. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Prezydent Rzeczypospolitej: *S. Wojciechowski*

Prezes Rady Ministrów: *W. Sikorski*

Minister Sprawiedliwości: *W. Makowski*